

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	تکفلاح، یاسر، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدید آور:	درسنامه اصول فقه (جلد ۱)/مؤلف یاسر تکفلاح.
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۴
مشخصات ظاهری:	۱۸۴ ص: رقعی.
فروست:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ (۱) ۷۰۴
شابک:	۳-۶۰۸-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸: ۱۸۰۰۰۰ تومان
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	زبان: عربی.
موضوع:	اصول فقه شیعه
موضوع:	* Islamic law, Shiites -- Interpretation and Construction
شناسه افزوده:	دانشگاه علامه طباطبائی.
رده‌بندی کنگره:	BP ۱۵۹/۸
رده‌بندی دیوئی:	۲۹۷/۳۱۲
شماره کتابشناسی ملی:	۹۷۹۱۴۱۷

درسنامه اصول فقه

جلد اول

مؤلف:

دکتر یاسر تک فلاح

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

درسنامه اصول فقه جلد اول

مؤلف:

دکتر یاسر تک فلاح

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۶۰۸-۳

ویراستار و سروراستار: دکتر زهرا محمدیان صفحه‌آرا: فریده دیوباد

طراح جلد: سمیرا حاجی‌گلدی ناظر فنی: عبدالرضا گودرزی

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی mybooket.com/atu

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

روبه‌روی ساختمان مرکزی جنب باجه بانک ملی تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۳۴۹۹۹۸۵

چاپ اول ۱۴۰۴ شمارگان: ۵۰ قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه	۱
درس اول	۱
تعريف علم الأصول	۱
اقسام الحكم :	۱
موضوع علم الأصول	۲
فائدته علم الأصول	۲
المقدمة	۲
حقيقة الوضع	۲
من الواضع؟	۲
الوضع تعيينى و تعيينى	۳
اقسام وضع	۳
استحاله القسم الرابع	۳
وقوع الوضع العام و الموضوع له الخاص و تحقيق المعنى الحرفى	۳
الوضع شخصى و نوعى	۴
وضع المركبات	۴

درس دوم..... ٧

- ٧.....علامات الحقيقة و المجاز
- ٨.....الأصول اللفظية
- ٩.....الترادف و الاشتراك
- ٩.....الحقيقة الشرعية

درس سوم..... ١٣

- ١٣.....مباحث الالفاظ
- ١٣.....الباب الأول: المشتق
- ١٤.....١- ما المراد من المشتق المبحوث عنه؟
- ١٤.....٢. جريان النزاع في اسم الزمان
- ١٥.....٣. اختلاف المشتقات من جهة المبادئ
- ١٥.....٤. استعمال المشتق بلحاظ حال التلبس حقيقة

درس چهارم..... ١٧

- ١٧.....الأوامر
- ١٧.....المبحث الأول: مادة الأمر
- ١٧.....الباب الثاني: الأمر
- ١٧.....١- معنى كلمة الأمر
- ١٨.....٢- اعتبار العلوفى معنى الامر
- ١٨.....٣- دلالة لفظ الأمر على الوجوب
- ١٩.....المبحث الثانى: صيغة الأمر
- ١٩.....١- معنى صيغة الامر
- ١٩.....٢- ظهور الصيغة في الوجوب
- ١٩.....تنبيهان

درس پنجم..... ٢١

٣- التعبدى و التوصلى..... ٢١

٤- الواجب العينى و إطلاق الصيغة..... ٢٣

٥- الواجب التعيينى و إطلاق الصيغة..... ٢٣

٦- الواجب النفسى و إطلاق الصيغة..... ٢٣

درس ششم..... ٢٥

٧- الفور و التراخى..... ٢٥

٨- المرة و التكرار..... ٢٦

٩- هل يدل نسخ الوجوب على الجواز؟..... ٢٦

١٠- الأمر بشيء مرتين..... ٢٦

١١- دلالة الأمر بالأمر على الوجوب..... ٢٧

درس هفتم..... ٢٩

الخاتمة: فى تقسيمات الواجب..... ٢٩

١ - المطلق و المشروط..... ٢٩

٢ - المعلق و المنجز..... ٣٠

٣ - الأصلي و التبعية..... ٣٠

٤ - التخييري و التعيينى..... ٣١

٥ - العينى و الكفائى..... ٣١

٦ - الموسع و المضيق..... ٣١

درس هشتم..... ٣٥

الباب الثالث: النواهى..... ٣٥

مادة النهى..... ٣٥

صيغة النهى..... ٣٥

ظهور صيغة النهى فى التحريم..... ٣٥

ما المطلوب في النهي؟.....	٣٦
دلالة صيغة النهي على الدوام و التكرار	٣٦
الباب الرابع: المفاهيم	٣٦
معنى كلمة المنطوق و المفهوم	٣٦
النزاع في حجية المفهوم	٣٧
أقسام المفهوم	٣٧
درس نهم	٤١
١- مفهوم الشرط	٤١
المناط في مفهوم الشرط	٤٢
إذا تعدد الشرط و اتحد الجزاء:	٤٣
تنبيهان	٤٤
درس دهم	٤٧
٢. مفهوم الوصف	٤٧
٣. مفهوم الغاية	٤٨
٥. مفهوم العدد	٤٩
٦. مفهوم اللقب	٤٩
درس يازدهم	٥١
خاتمه: في دلالة الاقتضاء و التنبيه و الإشارة	٥١
الجهة الأولى: مواقع الدلالات الثلاث	٥١
١ - دلالة الاقتضاء	٥١
٢ - دلالة التنبيه	٥٢
٣ - دلالة الإشارة	٥٣
الجهة الثانية: حجية هذه الدلالات	٥٣

درس دوازدهم ۵۷

الباب الخامس: العام و الخاص ۵۷

تمهيد فى معنى العام و اقسام و فيه ۱۱ فصلاً ۵۷

أقسام العام ۵۸

۱- أَلْفَاظُ الْعُمُومِ ۵۹

درس سیزدهم ۶۱

۲- الْمُخَصَّصُ الْمُتَّصِلُ وَ الْمُنفَصِلُ ۶۱

۳- هَلْ اسْتَعْمَالَ الْعَامِ فِي الْمُخَصَّصِ مُجَازٌ؟ ۶۲

درس چهاردهم ۶۵

۴- حُجِيَّةُ الْعَامِ الْمُخَصَّصِ فِي الْبَاقِي ۶۵

۵- هَلْ يَسْرِي إِجْمَالُ الْمُخَصَّصِ إِلَى الْعَامِ؟ ۶۶

الف: الشبهة المفهومية ۶۶

درس پانزدهم ۶۹

ب: الشبهة المصداقية ۶۹

تنبيه ۷۰

درس شانزدهم ۷۳

۶- لَا يَجُوزُ الْعَمَلُ بِالْعَامِ قَبْلَ الْفَحْصِ عَنِ الْمُخَصَّصِ ۷۳

۷- تَعْقِيبُ الْعَامِ بِضَمِيرٍ يَرْجِعُ إِلَى بَعْضِ أَفْرَادِهِ ۷۴

درس هفدهم ۷۷

۸- تَعْقِيبُ الْإِسْتِثْنَاءِ لِجَمَلٍ مُتَعَدِّدَةٍ ۷۷

درس هجدهم ۸۱

۹- تَخْصِيسُ الْعَامِ بِالْمَفْهُومِ ۸۱

١٠- تخصيص الكتاب العزيز بخبر الواحد ٨٢

درس نوزدهم ٨٥

١١- الدوران بين التخصيص و النسخ ٨٥

درس بيستم ٨٩

الباب السادس: المطلق و المقيد ٨٩

الإطلاق و التقييد متلازمان ٩٠

٣- الإطلاق في الجمل ٩١

درس بيست و يكم ٩٣

٤- هل الإطلاق بالوضع؟ ٩٣

١- اعتبارات الماهية ٩٤

درس بيست و دوم ٩٧

٢- اعتبارات الماهية عند الحكم عليها ٩٧

٣ - الأقوال في المسألة ٩٨

درس بيست و سوم ١٠١

٥ - مقدمات الحكمة ١٠١

تنبيهان ١٠٢

التنبيه الاول: القدر المتيقن في مقام التخاطب ١٠٢

درس بيست و چهارم ١٠٥

التنبيه الثاني: الانصراف ١٠٥

٦ - المطلق و المقيد المتنافيان ١٠٦

درس بيست و پنجم ١٠٩

الباب السابع: المجمل و المبين	١٠٩
١ - معنى المجمل و المبين	١٠٩
٢-المواضع التي وقع الشك في إجمالها	١١٠
درس بيست و ششم	١١٥
المقصد الثاني: الملازمات العقلية	١١٥
تمهيد	١١٥
الباب الاول: المستقلات العقلية	١١٧
المبحث الأول: التحسين و التقبيح العقليان	١١٧
درس بيست و هفتم	١٢١
المبحث الثاني: إدراك العقل للحسن و القبح	١٢٤
المبحث الثالث: ثبوت الملازمة العقلية بين حكم العقل و حكم الشرع	١٢٥
درس بيست و هشتم	١٢٩
الباب الثاني: غير المستقلات العقلية	١٢٩
المسألة الاولى: الاجزاء	١٢٩
تصدير	١٢٩
المقام الأول: الأمر الاضطراري	١٣٠
المقام الثاني: الأمر الظاهري	١٣٠
تمهيد:	١٣٠
١ - الاجزاء في الأمانة مع انكشاف الخطأ يقينا	١٣١
٢- الاجزاء في الأصول مع انكشاف الخطأ يقينا	١٣١
٣ - الاجزاء في الأمارات و الأصول مع انكشاف الخطأ بحجة معتبرة	١٣٢
تنبيه في تبدل القطع	١٣٢
درس بيست و نهم	١٣٥

المسألة الثاني: مقدمة الواجب	١٣٥
تحرير النزاع	١٣٥
ثمرة النزاع	١٣٥
١ - الواجب النفسي و الغيري	١٣٦
٢ - معنى التبعية في الوجوب الغيري	١٣٦
٣ - خصائص الوجوب الغيري	١٣٧
٤ - مقدمة الواجب	١٣٧
٥ - المقدمة الداخلية	١٣٨
٦ - الشرط الشرعي	١٣٨
٧ - الشرط المتأخر	١٣٨
٨ - المقدمات المفوتة	١٣٩
٩ - المقدمة العبادية :	١٤١
النتيجة : مسألة مقدمة الواجب و الأقوال فيها	١٤٢
درس سى ام	١٤٥
المسألة الثالثة: مسألة الضد	١٤٥
تحرير محل النزاع	١٤٥
١ - الضد العام	١٤٦
٢- الضد الخاص	١٤٦
درس سى ويك	١٥١
المسألة الرابعة: اجتماع الامر و النهى	١٥١
تحرير محل النزاع	١٥١
الفرق بين بابي التعارض و التزام و مسألة الاجتماع	١٥٢
الحق فى المسألة	١٥٣
تعدد العنوان لا يوجب تعدد المعنون	١٥٤

درس سی و دو.....	۱۵۷
اجتماع الامر و النهی مع عدم المندوحة.....	۱۵۷
المسألة الخامسة: دلالة النهی على الفساد.....	۱۵۹
تحرير محل النزاع.....	۱۵۹
المبحث الأول: النهی عن العبادة.....	۱۶۰
المبحث الثاني : النهی عن المعاملة.....	۱۶۱
منابع درسنامه اصول فقه.....	۱۶۵
کتاب پیشنهادی برای مطالعه بیشتر.....	۱۶۵
زندگینامه مرحوم شیخ محمدرضا مظفر.....	۱۶۷

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

اصول فقه، یکی از دانش های مهم اسلامی است که شیوه استنباط احکام شرعی را بررسی می کند؛ در این دانش، روش دستیابی به احکام شرعی با استفاده از دلایل نقلی و عقلی بررسی می شود. این دانش علاوه بر حوزه های علمیه، در برخی از رشته های علوم انسانی دانشگاه مثل فقه و مبانی حقوق اسلامی و گرایش های مختلف حقوق به عنوان واحد درسی، تدریس می شود. اصول فقه مظفر، از جمله کتب اصولی است که برای تدریس در حوزه های علمیه نگاشته شده و با غور و تفصیل بسیار در مباحث ورود نموده است. این کتاب علاوه بر متن نسبتاً روان و محتوای غنی به عنوان یکی از منابع آزمون دکتری نیز بشمار می آید. لکن با وجود محدودیت های زمانی و ارائه دروس در قالب ترم در دانشگاه ها، این کتاب مناسب تدریس به نظر نمی رسد. به همین جهت برآن شدیم تا متناسب با واحد درسی دانشگاه کتاب اصول فقه مظفر را تلخیص و به صورت درسنامه تدوین کنیم تا از مزایای بی شمار آن بی نصیب نمانیم. مهمترین ویژگی این درسنامه، نقل نظرات شهید صدر در حلقه اولی به صورت پاورقی است تا علاقه مندان به حلقات شهید صدر نیز از آن بهره مند شوند. جلد اول این کتاب، در قالب ۳۲ درس تدوین شده است.

بخش های مختلف هر درس عبارتند از:

۱. اهداف: در ابتدای هر درس برای تنظیم هندسه ذهنی استاد و دانشجو دو یا سه هدف مهم مدنظر از آن درس ذکر شده است.
 ۲. متن درس: با حذف توضیح و تفصیل های موجود در کتاب اصول مظفر، سعی شده جان کلام بدون دخل و تصرف در الفاظ، در معرض استفاده قرار گیرد.
 ۳. تلخیص: در پایان هر درس، چکیده ای از مطالب آن درس به زبان فارسی برای فهم بهتر دانشجویان نوشته شده است.
 ۴. تمرین و تحقیق: در انتهای هر درس پرسش هایی از متن درس طرح شده است و در بخش تحقیق سوالاتی خارج از متن تنظیم شده است.
- و اما بخش های تشکیل دهنده این کتاب عبارتند از: دو درس ابتدایی درسنامه به مدخل علم اصول فقه و چهارده امر مقدماتی این علم، اعم از مباحث مربوط به وضع، دلالت و استعمال الفاظ، اختصاص داده شده است. سی درس دیگر کتاب، مربوط به مباحث الفاظ، بدین نحو که در درس سوم، مشتق، درس چهارم تا هفتم، اوامر، نیمه اول درس هشتم نواهی، نیمه دوم درس هشتم تا درس یازدهم مفاهیم، درس دوازدهم تا نوزدهم عام و خاص، درس بیستم تا بیست و پنجم مطلق و مقید، درس بیست و ششم ملازمات عقلیه، درس بیست و هفتم مستقلات عقلیه، درس بیست و هشتم غیر مستقلات عقلیه و اجزاء، درس بیست و نهم مقدمه واجب، درس سی ام مساله ضد، درس سی و یکم اجتماع امر و نهی، درس سی و دوم دلالت نهی در فساد ارائه شده است.
- در پایان خداوند را شاکرم که توفیق نگارش این درسنامه را عطا فرمود و امیدوارم این کتاب راهگشا برای علاقه مندان دانش اصول فقه بویژه دانشجویان باشد و از زحمات آقای سید محمدعلی امیری سپاسگزارم و برای همه آرزوی موفقیت روز افزون خواستارم.

یاسر تک فلاح

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی